

- pro redimendo genere humano fuisse mortuum. Cætera Matthæo sunt communia. Adijcit præterea Marcus, ipsum Ioseph acceptū corp⁹, sindone, id est linteo iuoluisse, & posuisse in sepulchro, dicens. ¶ Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum, inuoluit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra: & aduoluit lapidem ad ostium monumēti. Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph aspiciēbant ubi poneretur. ¶ Ioseph mercatus est linteum: sed ex Matthæo capite uigesimaloseptimo, numero ducentesimo octogesimaloprīmo, linteum mundum: & inuoluit corpus IESV, & posuit illud in monumento: & in nouo quidem monumento ex eodem Matthæo. Et aduoluit lapidem, id est saxum ingens, ad ostium monumēti. Maria autem Magdalene, de qua paulo ante dictum est, & Maria Ioseph, id est Maria Cleophæ, aspiciēbant ubi poneretur corpus IESV. Itaque si petere uelimus ab eo, cui facta est potestas dandi nobis corpus domini: non iam quidem mortale, sed immortale: non infirmum, sed per se potens: non contumelijs affectum, sed gloriosum: exprīmamus in nobis quendam spiritualem Ioseph, id est simus gratijs & sciētia dei pleni, & pietate insignes, expectantes regnum cœlorum. Quod si fuerimus tales, petamus cum fiducia: quia talibus uult se committi, imò committere dominus. Mercemur sanctis operibus ex gratiarum illius dono sindonem mundam, id est cōscientiam puram ac sanctam: qua filius dei inuolutus, requiescat in animabus nostris, sanctis purificationibus initiatis, fide petra solidioribus, spe ad superna erectis, & charitate flāmantibus: ad quarum ostia sensuum, firmissima admoueatur custodia, ne pignus uitæ illinc elabatur. Et iugiter aduigilent, tam actio quàm sanctū ocium, ut quæ nunquam nesciāt illic esse uitæ principem, redemptorem mundi, dei que filium. Cui cum patre & spiritu sancto communis honor, gloria, & potestas in omnia seculorum secula. Amen.

CAPVT SEXTVM DECIMVM.

- 100 **T** cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerūt aromata, ut uenientes ungerent IESVM. Et ualde mane una sabbatorum, ueniunt ad monumentum, orto iam sole. Et dicebāt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, uiderūt reuolutum lapidē. Erat quippe magnus ualde. Et introēntes in monumentum, uiderunt iuuenem sedentē in dextris, coopertum stola cādida, & obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expauescere. IESVM quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, nō est hic: ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet uos in Galilæam: ibi eū uidebitis, sicut dixit uobis. At illæ exeuntes, fugerunt de monumento. inuaserat enim eas tremor & pauor. & nemini quicquā dixerunt: timebant enim.
- 101 ¶ Surgēs autē IESVS, mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia. Illa uadens, nunciauit his, qui cū eo fuerant, lugentibus & flentibus. Et illi audientes quia uiueret, & uisus esset
- 102 ab ea, non crediderunt. ¶ Post hæc autē duobus ex his ambulāntibus ostensus est in alia effigie, euntibus in uillā: & illi euntes, nunciauerūt cæteris, nec
- 103 illis crediderunt. ¶ Nouissime autem recumbentibus illis undecim apparuit, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia his qui uiderant

20 uiderant eum resurrexisse, non crediderunt. ¶ Et dixit eis: Euntes in mun- 104
 dum uniuersum, prædicate euāgelium omni creaturæ: Qui crediderit, & ba-
 ptizatus fuerit, saluus erit: qui uero non crediderit, condēnabitur. Signa au-
 tem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiciēt:
 Linguis loquentur nouis: Serpentes tollent: Et si mortiferū quid biberint,
 25 non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. ¶ Et do- 105
 minus quidem IESVS, postquam locutus est eis, assumptus est in cælum,
 & sedet à dextris dei. Illi autē profecti, prædicauerunt ubiq; domino coope-
 rante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

ANNOTATIONES BREUES XII. CIRCA LITERAM CA. XVI.

6	uiderunt θεωροῦσι	11	præsens. At – illæ ἢ Et	18	Nouissime – autem ἔπειτα
7	præsens iuuenem νεανίσκου	11	inuaserat enim εἶχε δὲ	26	quidem – IESVS
7	adolescentulum coopertum περιβεβλημένον	12	habebat autem pauor: ἐκπαισις	27	sedet ἐκάθισεν
7	amictum, indutum	12	stupor	28	præteritum. sequentibus signis διὰ τῶν ἐπακολούθουντων
10	præcedet προάγει	17	effigie, μορφῆ		σημείων. * ἀμήν. per subsequētia signa. Amen.
			forma		

COMMENTARIUS IN CAPVT SEXTVM DECIMVM.

Mox suiungit de pio officio scōq; affectu mulierum erga dominum, quem 100
 adhuc se reperturas in sepulchro conditum putabant, dicens. ¶ Et cum
 transisset sabbatū, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, eme-
 runt aromata, ut uenientes ungerent IESVM. Et ualde mane una sabba-
 torum ueniunt ad monumentum, orto iam sole. Et dicebāt ad inuicem:
 Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, uiderunt lapidem
 reuolutum, erat quippe magnus ualde. Et introēntes in monumentum, uiderunt iu-
 uenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dicit illis:
 Nolite expauescere, IESVM quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic.
 Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet
 uos in Galilæā: Ibi eum uidebitis, sicut dixit uobis. At illæ exeūtes, fugerūt de monu-
 mēto. Inuaserat em̄ eas tremor & pavor, & nemini quicq; dixerūt: timebāt em̄. ¶ Hæc
 est semp eadē Maria Magdalene, quæ sequebat̄ dominū à Galilæa, & à qua dominus
 septem eiecerat dæmonia. Et Maria Iacobi, est Maria Cleophæ, Iacobi minoris & Iose-
 se mater. Et Salome, est uxor Zebedæi, Iacobi Ioannisq; mater. Quæ exacto sabba-
 to, comparauerūt sibi aromata: nam die parascues circa finem diei sepulto domino,
 regressis in urbem, incipiente sabbato, non licuit emere aromata. Et aduertēdum hic
 est, Marcum explicare, quod ait Lucas: Et dies erat parascues, & sabbatum illucesce-
 bat. Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo uenerant de Galilæa, uiderunt monu-
 mentum, & quemadmodum positum erat corpus eius: & reuertentes, parauerunt
 aromata & unguenta. Non enim tunc parauerunt aromata, sed, ut Marcus ait, cum
 transisset sabbatum: nam in ipsa incipiente aurora, finit nox primæ sabbatorum: &

LUC. 23

102

à mane incipit prima dies sabbatorum. Finitum autem sabbatum confestim indicabant, qui ad hoc ipsum deputati erant, clangore tubarum, ut cuique liceret opus facere, quod non licebat in magno sabbato. Emerunt ergo aromata, & uenerunt ad monumentum, sed iam suscitato domino ex Luca, ut qui ipso primo diluculo, & cū ipsa (ut sic dicam) aurora surrexerat, sicut scriptum erat: Exurgam diluculo. Sed hæc Maria Magdalene, erat ne Maria soror Marthæ? Mihi non uidetur, cum ob multa alia, tum ob id quod non sequebatur dominū à Galilæa: sed Iudaica erat ac indigena. Ad hæc cū potēs et diues esset, parū indignis uidetur pharmacopolis, à quibus emisset unguenta, sed domi in promptu habuisse, quod illis crebro uteretur Iudæi. Sed et iā domini testimonio functa munere suo, unxerat ipsum ad sepulturā. At Galilæis & quæ Hierosolymis peregrinæ erāt, op⁹ erat ut precio sibi cōpararēt unguēta: nō em̄ per tā lōga terrarū spacia secū tulissent. Porro quod Marcus ait: Valde mane una sabbatorū ueniunt ad monumētum: hoc de prima profectiōne mulierum ad monumentum intelligitur. Et id, una sabbatorū, perinde est ac, prima die post magnū sabbatū. Quod autem subiungit, orto iam sole: hoc secundā profectiōnem mulierum ad monumentum respicit: nam bis, si non etiam pluries, quod nouit deus, profectæ sunt ad monumentū. Primo, ualde mane & tenebris adhuc existentibus, sed diescēte & aurora iam cœpta: quia iam dominus surrexerat. Secundo, orto iam sole, cum eis à sepulchro redeuntibus occurrit dominus in uia. Et dicebant adinuicem: Quando? in prima profectiōne. Et quid? Quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumēti: Hoc enim non erat opus trium mulierum, sed multorum, & fortium quidem uirorum: nam lapis ille (euangelistarum Matthæi & Marci testimonio) erat magnus, & etiam ualde. Et respicientes, uiderunt reuolutum lapidem. Quod erat eis indicium, si quid mentis habuissent, dominum surrexisse, quasi domino id ipsum reuoluto lapide, loquente. Et hoc ad primam earum ad monumentum profectiōnem pertinet. Quod uero subnequit, ad secundam, qua uisitauerunt monumentum non ualde mane, sed orto iam sole. Et de eodem angelo mulieres allocuto, de quo hic Marcus, loquitur Matthæus cap. uigesimo octauo, numero 283, & ad secundā identidē pertinet profectiōnē. Verū adijcit Marc⁹ qua qualitate, situ, et habitu eis apparuit: nēpe iuuenis, sedēs i dextris sepulchri, stola, id est ueste talari cādida amictus. Et quæ locutus est mulierib⁹, plana sunt, ut in Matthæo. Sed addit peculiarem de Petro ab angelo factā mentionem: ut uel ex hoc Petrus, qui plurimū ibiberat mœroris, nō solū ex passiōe domini, sed & ex negationis reatu, specialē reciperet cōsolationē: & intelligeret dominū nequaquā sibi obira tū, sed propitiū, sed clementē, & misericordē: qualē & ipse illū intelligere debebat, & omnes alij ex hac cōsolationis prauentione negatori suo facta, debēt. Et quod subdit: Fugerunt de monumēto: inuaserat enim eas tremor & pauor: id ipsum est quod ait Matthæus: Exierunt citō de monumento cum timore: sed adijcit, & gaudio magno. Quare non solū timor & pauor inuaserat eas, ex insolito scilicet aspectu angeli, quāuis admirabili & deifico: sed & ex uerbis eis gaudiū magnū cōceperant: quod erat argumētum tūc acceptæ fidei & credulitatis: quā nequaquam in prima & matutina uisitatiōne acceperant, ut à nobis aliquando dictum est in secunda disceptatiōne de Maria Magdalena: qui libellus ad ultimorum capitum Matthæi, Marci, & Luca, & penultimi Ioannis symphoniam pernosendam, non nihil conducere uidetur. Et quod hic dicitur: Et nemini quicquam dixerūt: intelligitur ad monumentum, quia nihil responderunt angelo: timor enim impediebat, & pauor eas etiā inter sese elingues reddebat. Postea tamen omnia patefecerunt, quæ non solum angelo nunciante, sed etiam domino sibi in uia occurrente, & ut ea nunciarent præcipiente didicerant: quamuis hanc nūciationem euangelistæ non expresserint. Deinde cui mulierum primo ap

101. **S**VS mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenaë, de qua elegerat septem
 102. daemonia. Illa uadens, nunciauit his qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus: & il
 103. li audientes quia uiueret, & uisus esset ab ea, non crediderunt. ¶ De resurrectione
 domini, oraculum habetur Psalmo tertio: Ego dormiui, & soporatus sum, & resurre
 xi: quia dominus suscepit me. Et Psalmo sexagesimo septimo: Cantate deo, psalmum
 dicite nomini eius, iter facite ei qui ascendit super occasum, dominus nomen illi. Sed
 & dominum in aurora surrecturum, oracula retexerunt prophetarum: ut id Psalmi
 quinquagesimifexti: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara, exurgam dilu
 culo. Et id Osee: Quasi diluculum prae paratus est egressus eius. Surrexit ergo domi
 nus mane prima sabbati. Neque est opus sub distinctione post **I**ESVS, ut id, mane pri
 ma sabbati, referatur ad apparuit: quia non apparuit mane Mariæ Magdalenaë, cum
 primo profecta est ad sepulchrum: sed in secunda profectioe, cum illic reman
 sit sola, abeuntibus Petro & Ioanne: quando & sol exortus, & dies alta esse potuit.
 Quod ergo subiungit hic de Maria Magdalena, quæ semper eadem est in omnibus
 euangelij, scilicet illa à Galilæa: ad secundam eius profectioem ad monumentū at
 tinet: quæ quamuis nūciauisset apostolis, quod uidiuisset dominum, & dixisset quæ Ioan
 nes aperit iniuncta ei fuisse dicenda: non tamen ei crediderunt. Et hoc & reliqua quæ
 sequuntur, non rāgit Matthæus, aut certè admodum pauca. Deinde subdit Marcus
 de duobus peregrinis, quibus in uia & diuersorio apparuit dominus, dicens. ¶ Post
 hæc autem duobus ex his ambulanti bus, ostensus est in alia effigie, cūtibus in uillam:
 & illi euntes, nunciauerunt cæteris, nec illis crediderunt. ¶ Hi duo sunt peregrini,
 quibus ex Luca, dū mœstii & tristes ob ea quæ contigerāt, proficiscerentur Emaum,
 quæ & dicta est Nicopolis, dominus apparuit in uia in alia forma, quàm prius Mariæ
 Magdalenaë. Nam ex Ioanne, apparuit Mariæ Magdalenaë in forma hortulani: pere
 grinis autē in similitudine peregrini, qui sanctis suis allocutionibus, eorum tristitiam
 leuabat, & ad fidē mysteriorum mirifice illuminabat. qui & ex Luca, dum frangeret
 illis panem, aperuit eis oculos ut ipsum agnoscerent, reuelata & aperta ipsius effigie.
 Et continuò eo disparente, reuersi sunt Hierosolymam, non sine ingenti gaudio, nū
 ciantes discipulis quæ uiderant: at isti sic timebant, ne non uerum esset quod maxime
 cupiebāt, ut illis etiā planē fidē nō præstiterint. Deinde subdit de apparitione quæ fa
 cta est undecim simul, dicēs. ¶ Nouissime autem recumbentibus illis undecim ap
 paruit, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia his qui uide
 rant eum resurrexisse, non crediderunt. ¶ Hæc apparitio facta uidetur, cum manus
 & latus exhiberet Thomæ palpanda. cuius incredulitatem, quod decem apostolis
 & alijs plurimis, qui eum rediuiuum ex mortuis uidiuissent, non credidisset, reprehē
 dit. Sed dices: Hic ex Marco nouissime apparuit: at cum apostolis apparuit præsen
 te Thoma, nō nouissime eis apparuit: cum ex Ioanne capite uigesimo primo, postea
 apparuerit eis ad mare Tyberiadis. Id nosse oportet uocabulum, *ἰσχυρῶς*, superlatiuum
 non esse, & nihil aliud significare, quàm post, postea, aut posterius: & ideo per ali
 quod istorum, non per superlatiuū, nouissime, fuisse hic exponendum, ne nulla appa
 ritio domini post hanc facta esse uideretur. Quod si uideretur, non id euāgelista, sed in
 terpres faceret uideri. Et subdit, quod mādatū dederit apostolis, dicēs. ¶ Et dixit eis:
 Euntes in mundum uniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ: Qui credide
 rit & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui uero non crediderit, cōdemnabitur. Signa au
 tem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo daemonia eijcient: Linguis
 loquentur nouis: Serpentes tollent: Et si mortiferum quid hiberint, non eis nocebit.
 Super ægros manus imponent, & bene habebūt. ¶ Quid est, Prædicate euangeliū
 omni creaturæ: nisi omni nationi gentium, quæ sub cœlo est, quæ ad hoc à deo cre
 ata ē, ut in fide & regeneratiōe filij dei regnū capiat hæreditatis aternæ: sine qua illud

Psal. 3.

Psal. 67.

Psal. 56.

Osee. 6.

102

Luc. 24.

103

104

1041. 10. assequi non potest, ut alio in loco dicit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei. Præcedit ergo prædicatio, & prædicationem sequitur fides, fidem regeneratio, quæ est quædã dei (ut sic dicã) filiatio: quam qui custodit (custodit autem, qui credit: credit uero, qui dei fidem uita moribusq; cõprobat) proculdubio saluabitur. At qui non crediderit, cõdemnabitur. Salus, filiorum dei gaudium designat æternum. Cõdemnatio, infidelium perenne supplicium. Et hoc quoque mādatum tangit Matthæus circa sui euangelij calcem. Verum Marcus adijcit signa credentium, quæ maxime in primitiua ecclesia, patuerunt ad literam: tunc enim erant necessaria, quæ & diuersa spiritus sancti dona secundū fidei, quam infundit analogiam, exprimunt. Non quod omnes fideles omnia habeāt aut habuerint, sed secundum distributa dona: ut qui secundū fidem donū habent eiijcendi dæmonia, hi eiijcūt dæmonia: qui donum habent linguarum, hi linguis loquuntur nouis: qui potestatem habent super serpentes, his nihil serpētes nocent: ut Paulus, qui quamuis à uipera esset morsus, nihil tamē detrimēti passus, mortiferam echidnam excussit in ignem. Multi quoq; sancti dono suæ fidei operante, multas insulas (ut creditur) à serpentibus purgauerunt. Sed & Ioannem Euangelistam mortiferum poculum nihil lædere potuit. Et quot martyres tentauerūt tyranni enecare uenenis, quæ uim suam hoc dono fidei perdiderunt? Et qui secundum fidem donum habent sanitatum, hi impositis manibus sancta fidei imprecatiōe languores expellunt. Et hæc dona fidei superuenire hinc notum est, quod ipsi apostoli prius fidem habebant: sed horum nihil operati sunt, antequam hanc illis dominus dedisset potestatem. Conuocatis (inquit Matthæus) duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. Et similem sententiam habet Luc. 9. Marcus atq; Lucas. Et insuper apud Lucam cap. 10, dominus dicit: Ecce dedi uobis potestatem calcadi supra serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici, & nihil uobis nocebit. Præterea facit Paulus hæc habet: Habentes donatiōes, secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Et id: Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter uos, nō plus sapere quàm oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem, & unicuiq; sicut deus diuisit mensuram fidei. Ergo eiusmodi dona non distribuuntur, nisi habita fide, & secundum mensuram fidei: tamen si ea habita non protinus fiat, ut habeantur huiusmodi dona: nam spiritus unicuiq; distribuit quemadmodū uult. Et quanquam illa signa in nomine IESV dæmonia eiijcere, linguis loqui nouis, serpentes tollere, mortifero poculo non lædi, manuū impositione sanitates inducere, signa sint fidei: quandoquidem nō dantur (ut dictum est) nisi fidem habentibus: sunt tamen donorum, nō fidei effectus. Et quia dantur secundum rationem, mensuramq; fidei: ideo dominus dicebat apostolis, quibus dona dederat: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc, & transibit. Sed & ubi signa nō sunt, nihil prohibet fidem esse: neq; enim minus fidem in Antonio fuisse puto, quàm in Paulo simplice, qui fertur dæmonium eiecisse, quod non ualuit Antonius eiijcere: sed ille ad hoc ipsum superius donum habuit, quàm iste. Sed habent ne aliqui temporibus nostris hæc fidei signa? Nihil profecto prohibet quosdam habere, ut qui habent dona. Quemadmodum & de quodam narrari audiui, cui ratione doni fidei, epotum uenenū nihil nocuit. Idq; factum fuisse diebus nostris coram magno quodam, & potenti alienæ fidei tyranno, coram quo, qui fidei CHRISTI partes tutabatur, nihil ueritus est præsentaneum uenenum in nomine IESV, & in fidei ipsius approbationem haurire. Mox uero cum nihil mali sentiret, mirante tyranno, & omnibus qui aderant stupentibus, rogauit idem qui hauserat illud.

illud, ut is qui secum de fide certabat, & uenenū temperarat (erat enim arte medicus) in approbationem oppositæ fidei, quod proba ueraciq; esset, & in nomine sui propheta, uellympidæ tantū aquæ (est enim gentis illius familiaris & consuetus potus) quantum sibi porrectū fuerat uenenū, sumeret. Quod cum placuisset tyranno, & ijs qui aderant, quia rem facilē, & quæ nihil periculi habere uideretur, postulasset: medicus aquā è fonte receter acceptam afferri iussit: qua epota, haud secus quàm si maxime presertaneum uenenum hausisset, inter crura tyranni repente collapsus, expirauit. Vnde & tyranno, & genti eius fides CHRISTI admodum probata est: & si superstitionem suam non deferant. Sed & de nonnullis audiui, qui dæmonia, facto in nomine IESU præcepto citra exorcismum expellant, & eodem modo sanitates inducant. Dona enim illa (si ita res habet, ut fuit narrata) ipsis credita sunt: quibus si bene utantur, cedit eis in gratiā: sin male, in supplicium. Ne quis protinus sanctum, & propemodum cultu diuino uenerabundū existimet, qui hæc signa fidei habeat. Nam & Iudas signa fidei habebat, dæmonia eiiciebat, manuumq; impositione & unctione infirmitates sanabat, ut & cæteri. Et conuocatis (inquit Matthæus) duodecim discipulis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem. Et nomina eorum ponit Petrum & Andream, Philippum & Bartholomæum, Iacobum Zebedæi & Ioannē, Thomam & Matthæum, Iacobum Alphæi & Thaddæum, Simonem Cananæum & Iudam Iscariotem. Et subdit: Hos duodecim misit IESVS, præcipiens eis, & dicens. Quidnam? Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones eiicite. Ex quo intelligimus & Iudæ accepta diuina potestate, uirtutes operatum: non enim dominus dona, uirtutes, & gratias frustra dabat, & quæ futuræ essent ociosæ: nequaquam tamen ob id ille censendus erat sanctus, sed deus qui dona largitur, & in donis operatur. Deus ergo est suspiciendus, uenerandus, colendus, & ipsius, ubicunque sint, dona ueneranda: immo potius ipse solus omnino uenerandus in donis suis: qui autem habet illa, aut eis utitur, sæpenumero perparum. Quid igitur faciendū, cum talia uidemus? Certè id secure facere possumus, quod turbæ sequentes dominū fecere: de quibus dicitur quod glorificabant deum, qui potestatem talem dedit hominibus. Et proinde ille solus est inuocandus, colendus, & adorandus, & illius dona magis quàm qui ea habent, attendenda: sed ipse præcipue in eis. Ne quis populari errore seductus dicat, fecit miracula, ergo sanctus, ergo publico suffragio colendus, quasi communem cum deo conditionem sortitus. Quanquam nemo sua uirtute miracula facit, sed deus, sed diuinū donum, diuinacq; uirtus. Neq; Moses ex se fecit miracula in Aegypto, aut in mari rubro: sed is qui facit mirabilia magna solus. Itaq; unus est uerè sanctus, unus est qui mira & stupenda facit, quorum non est numerus: à quo solo uniuersorum prouidentia pender. Quot si à quouis alio uel unicum granum tritici expectes, nouam Cererem facis: si unum acinum, nouum Bacchum; si salutem pecorū, nouum Pana: si denicq; tranquillitatem maris, nouum Neptunum. In omnibus ergo nō tam instrumenta dei, siue quæ sunt, siue quæ fuerūt, uenerare, quàm deum instrumenta mouentem, imò in totū ipsum instrumenta mouentē. Sit ipse principium & finis, & illa quædam media: ne cum uelis esse nimium pius, sis in CHRISTVM & in sanctos superstitiose impius: nam & sancti & angeli clamant: Deum adora. Deinde subdit Marcus de assumptione domini in cœlum, dicens. ¶ Et dominus quidem IESVS 105 postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum, & sedet à dextris dei. Illi autem profecti, prædicauerunt ubiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. ¶ Postquam locutus est eis dominus non solum quæ supra narrata sunt uerba, sed & quæcunque sibi placuit, assumptus est in cœlum. Nam & Lucas alia adijcit in fine euangelij sui, quæ locutus est priusquā eleuatis manibus benedicens apostolis, & ijs quos uoluit suæ gloriosissimæ assumptionis esse conscios, propria uirtute

Matth. 10.

105

ferretur in cœlum : turba comitatus, non solum sanctorum patrum, quos è carcere mortis eduxerat: sed & (quis em̄ de hoc dubitare possit?) sanctorū angelorū, uirtutū, & potestatum : cum ferretur inquam in cœlum super omnem uirtutem & potestatē: Psal. 8. sicut sæpe per spiritum sanctum in psalmis contestatum est, ut Psalmo octauo: Quoniam
 18. niam eleuata est magnificentia tua super cœlos. Et duodeuigesimo: A summo cœlo
 46. egressio eius: Et occurfus eius usq; ad summum eius. Et quadragelimosexto: Ascen
 67. dit deus in iubilo, & dominus in uoce tubæ. Et rursus: Psallite deo, qui ascendit super
 cœlum cœli ad oriētem. Sed & de sessione domini ad dexteram patris, dicitur psalmo
 109. centesimonono: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, Donec ponam ini
 micos tuos scabellum pedum tuorum. Quod autem ubique, per Asiam, Africam, &
 Europam dispersi apostoli, annunciauerint CHRISTVM & euangelium eius: quodq;
 in uirtutibus & signis hoc fecerint, in robur & confirmationem fidei, quam annuncia
 bant domino ipsis cooperante: immo omnia operante ipsis cooperantibus, & confir
 mante signis & prodigijs: ueteres historix plenissimam fidem faciunt, & prophetarū
 oracula testantur, dicente Propheta: Dominus dabit uerbum euangelizantibus uirtu
 te multa. Ergo ei, qui facit mirabilia magna solus, qui à summo cœlo egressus, ex ute
 ro uirginis orbi natus apparuit, qui in occasum mortis descendit, & ex
 mortis occasu ad nos iterū in immortalitate ascendit, & de

mum super omnes cœlos nunc sedet in dex
 xtera patris, donec ueniat fa
 cturus de omni
 bus

iudiciū: sub cuius pedibus omnes inimicos ipsius, omnes
 ipsi & sancto euāgelio incredulos, positurus
 est pater cœlestis, unā cum ipso
 æterno patre, &

spī
 ritu sancto, unī immortalī, inuisibili, & soli fa
 piēti deo honor, gloria, & gra
 tiarum actio, in o
 mnia
 seculorum se
 cula. A
 mē.

COMMENTARIJ IN MARCVM FINIS.

SANCTVM